

Методичні поради

для учнів середніх шкіл - учасників конкурсу емпіричних досліджень злочинності на здобуття Премій імені Е.О. Дідоренка

Підготовка конкурсної роботи передбачає проведення самостійного кримінологічного дослідження, яке включає послідовне проходження кількох етапів:

- Вибір теми дослідження.
- Складання програми дослідження
- Вибір методів і складання методичного інструментарію.
- Збір первинної інформації.
- Обробка та аналіз даних.
- Підготовка конкурсної роботи (звіту про результати дослідження).

Вибір теми дослідження

Оргкомітетом Конкурсу пропонується загальний напрям досліджень – **ДІТИ ЯК ЖЕРТВИ ЗЛОЧИНІВ.**

Власну дослідницьку тему рекомендується обрати серед таких проблемних питань:

- Чи захищені діти від злочинів у своєму населеному пункті?
- Від яких злочинів діти потерпають найбільше?
- Хто скоює злочини, жертвами яких стають діти?
- Які діти найчастіше стають жертвами злочинів? Чому?
- Як захистити дітей від злочинів?
- Наскільки часто у школах трапляються факти насильства?
- Чи стають діти жертвами домашнього насильства?
- Наскільки місцева поліція сприяє захисту дітей від злочинів?

Наголошуємо на тому, що означені вище напрями **не є готовими темами** Ваших конкурсних проєктів. Обов'язково необхідно конкретизувати тему.

Наприклад, Вам до вподоби тематичний напрямок «Від яких злочинів діти потерпають найбільше?». Що Ви маєте робити? Слід подумати що саме Вас цікавить. Так, темами можуть стати: «Діти як жертви булінгу», «Діти як жертви домашнього насильства», «Діти як жертви грабежів» і т. і.

Дослідження повинні бути конкретизованими у просторі та часі, тобто, відображати ситуацію у конкретному населеному пункті (місті, районі) та у певний період.

Складання програми дослідження

У програмі дослідження (яка потім ввійде до тексту конкурсної роботи) повинні бути відображені такі основні елементи:

Проблема дослідження (основне питання, на яке має відповідати дослідження; обґрунтування актуальності його вивчення).

Мета (вивчення проблеми та виробка рекомендацій щодо її вирішення) та *завдання* (поступові кроки досягнення мети) дослідження.

Об'єкт та предмет дослідження

В соціології об'єктом емпіричного дослідження вважається носій досліджуваної проблеми. Ним може бути, по-перше, коло осіб, найбільш компетентних у досліджуваній проблемі (експертів). Як експертів можна використовувати працівників поліції, правознавців, лікарів, педагогів, журналістів тощо (в залежності від досліджуваної проблеми). По-друге, об'єктом емпіричного дослідження може бути певна сукупність текстів, у яких міститься інформація про досліджувану проблему. Серед таких текстів – повідомлення ЗМІ, матеріали соціальних мереж, офіційні документи, дані статистики, особисті щоденники тощо. По-третє, об'єктом дослідження можуть бути учні старших класів та їх батьки.

Предметом емпіричного дослідження є окремі прояви об'єкта, які мають відношення до проблеми. У першому випадку це особистий досвід експертів. У другому – інформація про проблему з текстових матеріалів. У третьому – думки школярів та їх батьків.

Логічний аналіз предмета дослідження.

Логічний аналіз предмета дослідження – це опис проблеми як системи взаємопов'язаних понять. Включає три основні процедури - *відбір основних понять, інтерпретацію понять* (їх розгорнуте пояснення) і *операціоналізацію понять* (розкладання понять на більш прості і однозначні терміни).

Наприклад: за темою дослідження «*Фактори вживання наркотиків школярами*» основними поняттями є «фактор», «наркотик», «школяр».

Інтерпретація понять;

«Фактор - рушійна, діюча сила певного процесу, що визначає його характер або окремі його риси» (Вікіпедія).

«Наркотик - субстанція природних чи штучних речовин, здатних викликати фізичну і психічну залежність. Впливаючи на нервові центри головного мозку, наркотик може створювати підняття настрою, чи надмірну сонливість, хворобливу, незвичайну веселість — ейфорію, а іноді й порушення свідомості» (Вікіпедія).

«Школяр – учень школи»

Операціоналізація понять:

Фактори – індивідуальні, групові; психологічні, соціальні, матеріальні тощо.

Наркотики – ейфорія, настрій; антидепресанти, стимулятори, галюциногени; марихуана («план», «трава»), екстазі («колеса»), героїн («мак»), кокаїн, амфетаміни, сольвенти («клей»), ЛСД («кислота») тощо.

Школярі – учні молодших класів, учні середніх класів, учні старших класів; хлопці, дівчата; відмінники, хорошисти, трієчники; з благополучних сімей, з неблагополучних сімей; екстраверти, інтроверти тощо.

В результаті логічного аналізу формується модель досліджуваного явища, яка виступає як проміжна ланка між теорією і дійсністю. Матеріали операціоналізації понять потім будуть використані при складанні методичного інструментарію дослідження (анкета або бланк аналізу документів)

Гіпотези дослідження.

Гіпотеза – це припущення про найвірогідніші результати дослідження. Гіпотези дозволяють узагальнити результати попереднього логічного аналізу шляхом встановлення зв'язків між різними суттєвими характеристиками основних понять.

Пропонується сформулювати такі основні гіпотези:

Описова гіпотеза – припущення про стан та актуальність проблеми.

Обґрунтовуюча гіпотеза – припущення про причини проблеми.

Конструктивна гіпотеза – припущення про можливі шляхи вирішення проблеми.

Методичний інструментарій дослідження.

Методичний інструментарій залежить від попереднього визначення об'єкта та предмета дослідження. Для опитування експертів або школярів (та їх батьків) треба підготувати *анкету*, для вивчення текстових матеріалів (в соціології всі вони називаються документами) – *бланк контент-аналізу*. Основою для розробки методичного інструментарію є результати логічного аналізу предмета дослідження та формулювання гіпотез. У анкеті (або у бланку контент-аналізу) мають бути запитання для перевірки кожної з гіпотез.

Збір первинної інформації

Основні методи, які використовуються при проведенні самостійних досліджень – опитування та вивчення документів.

Мінімальні вимоги щодо репрезентативності (достатності) емпіричної бази:

- для експертного опитування – 20 експертів;
- для вивчення документів – 50 текстів.
- для опитування школярів (та їх батьків) – 50 респондентів.
- для аналізу соціальних мереж – 70 повідомлень.

Обробка та аналіз даних і підготовка звіту про дослідження

Після проведення збору первинної інформації одержані результати необхідно згрупувати в аналітичні розділи, що відображають висунуті раніше гіпотези.

Наприклад:

1. Думка експертів/респондентів (або дані контент-аналізу) про проблему в цілому (результати перевірки описової гіпотези).

2. Причини, чинники і умови досліджуваної проблеми (результати перевірки обґрунтовуючої гіпотези).

3. Думка експертів/респондентів (або дані контент-аналізу) про способи рішення проблеми (результати перевірки конструктивної гіпотези).

Приблизна структура кожного з аналітичних розділів може бути такою:

- характеристика питання: за допомогою якого передбачалося одержати інформацію;
- таблиця з розподілом думок експертів (або даних контент-аналізу);
- опис переважаючих думок (або даних контент-аналізу);
- пояснення одержаних даних.

Розглянемо зміст аналітичних розділів на прикладі дослідження на тему "Ефективність роботи севєродонецької поліції щодо захисту дітей від злочинців".

„Як експерти були обрані журналісти міста Сєвєродонецька. Їх головні характеристики - статус ЗМІ (державні - недержавні) і вік (молоді журналісти - журналісти середнього і старшого віку). Всього було опитано 50 експертів. З них: по 25 молодих журналістів і журналістів старшого віку, а також по 25 представників державних і недержавних ЗМІ.

У межах перевірки описової гіпотези опитування експертів показало, що на даний час оцінка ефективності роботи поліції є низкою.

Питання 1: Як Ви оцінюєте ефективність роботи поліції на даний час?					
Оцінка	Всі експерти	Молоді журналісти	Старші журналісти	Державні ЗМІ	Недержавні ЗМІ
	50 чол. (100%)	25 чол. (100%)	25 чол. (100%)	25 чол. (100%)	25 чол. (100%)
Поліція повністю справляється із своїми функціями	20%	16%	24%	28%	12%
Скоріше справляється, ніж не справляється	10%	8%	12%	16%	4%

Скоріше не справляється, ніж справляється	20%	24%	16%	12%	28%
Повністю не справляється	40%	44%	36%	32%	48%
Не відповіли	10%	8%	12%	12%	8%

Всього менше однієї третини експертів оцінюють ефективність роботи поліції позитивно (сума відповідей "повністю справляється" та " скоріше справляється"). Найвища оцінка міститься у відповідях представників державних ЗМІ (28% + 16%), але навіть в цій групі експертів сума позитивних оцінок (44%) не перевищує суми негативних оцінок.

Майже дві третини експертів оцінюють роботу поліції негативно: 40% "повністю не справляється" + 20% "скоріше не справляється". Максимальну суму негативних оцінок (76%) дають відповіді представників недержавних ЗМІ.

Розбіжності в оцінках, на нашу думку, можна пояснити залежністю співробітників державних ЗМІ від органів влади (до яких відноситься і поліція) і витікаючим звідси небажанням псувати відносини із своїми працедавцями. В той же час представники недержавних ЗМІ не є елементами єдиної з поліцією структури і виявляються більш незалежними в своїх оцінках. Молоді журналісти (незалежно від статусу ЗМІ) також більш критичні, що пояснюється їх підвищеною в порівнянні з журналістами старшого віку мобільністю: навіть працюючи в державних ЗМІ, вони не вважають своє місце роботи останнім в житті.”

За такою ж схемі проводиться аналіз решти питань, підготовлених для верифікації описової гіпотези.

Потім ті ж аналітичні процедури здійснюються при роботі над розділами 2. „Причини, чинники і умови досліджуваної проблеми” і 3. „Думка експертів про способи рішення проблеми”.

Як окремий розділ у аналітичному звіті подаються загальні висновки про результати дослідження, де містяться інформація про зацікавленість експертів, їх реакції на опитування в цілому і окремі питання анкети, висновки про те, наскільки підтвердилася кожна з гіпотез, а також загальний висновок про можливі напрями подальших досліджень по даній темі.

Необхідним елементом аналітичного звіту про результати експертного опитування мають бути практичні рекомендації. Вони повинні бути конкретними і локалізованими (тобто, прив'язаними до певного місця і часу).

Не повинно бути загальних фраз, а також не слід давати рекомендацій, які не витікають з результатів дослідження.

Додаткові консультації можна отримати за адресою:

93401, м. Северодонецьк, Луганської області, вул. Донецька 1, Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка, кафедра соціально-гуманітарних дисциплін.

телефон: +38-050-578-66-15 (Поклад Василь Іванович) .

Адреса електронної пошти: v.poklad@ukr.net

БАЖАЄМО УСПІХІВ!